

Opdrachtfiche (studio miag14 en) miag22

masterproefomgeving / thematische leerlijn:

Zorgende ruimte

Semester	1 en 2
Campus	Gent
Studiepunten	15 (opo14) + 25 (opo22)
Titularis	Geert Peymen
Mededocenten	Michiel Hutsebaut, Pleuntje Jellema

Samen met Atelier Modest onderzocht NU-architectuuratelier de ideale kromming van de onderzijde van een bed om zo aangenaam mogelijk te kunnen wiegen. *“Als volwassenen zijn we het gevoel gewiegd te worden verloren omdat we te groot zijn om in iemands armen te liggen. De wiegbeweging is echter helend, troostend en geeft rust. De persoon in het bed ervaart dat zachte wiegen en voelt dat hij of zij niet alleen is. Het schommelbed verbindt wie slaapt met wie wiegt. Samen wiegen ze ...”* vertelt Carla Molenberghs, directrice van Huis Perrekes. Joep Gosen (03/06/2020) > zie kortfilm door Ingel Vaikla <https://www.nuarchitectuuratelier.com/story/film-wiegbed/>

leerresultaten

De leerresultaten geven de doelstellingen van het opleidingsonderdeel waarbinnen de opdracht zich bevindt. Ze zijn terug te vinden in de ECTS fiche.

beschrijving inhoud en aanpak:

algemeen:

De Masterproef is het sluitstuk van een opleiding, maar kan tevens gezien worden als het startmoment van een professionele en/of academische loopbaan. Met het voltooien van de masterproef bewijst de student in staat te zijn op een zelfstandige en originele manier een complexe probleemstelling uit te diepen, er kennis over en inzicht in te verwerven en er, op een kritisch wetenschappelijk/artistiek wijze, antwoord op te geven.

Bij de aanvang van de Master kiest de student voor één van de uitgezette thematische lijnen.

Semester 1 is gewijd aan het ontwikkelen van een ‘intentieverklaring’ voor de Masterproef. Dit is een grafische en tekstuele presentatie van het onderwerp, de probleemstelling, de vooropgestelde methodes en eventueel de hypothesen van het individuele Masterproef-project.

Semester 2 staat in het teken van het uitwerken, toetsen en bijsturen van de in semester 1 geformuleerde ‘intentieverklaring.’ Een onderzoeksmatige onderbouwing (via ontwerpend onderzoek, via het observeren, via literatuurstudie...) is hierbij essentieel. Het betreft een dynamische activiteit waarbij het ontwerpen centraal staat en waarrond verschillende activiteiten en disciplines configureren.

De begeleiding van de masterproef tijdens semester 2 wordt georganiseerd in verschillende ateliers, elk met een eigen thematische lijn. Elk atelier wordt geleid door een interdisciplinair samengesteld docentenduo of trio. De in de masterproef aangereikte methodiek – het ‘hoe’ van de masterproef – verschilt per masteratelier en is gelinkt aan de ontwerp- en onderzoeksexpertise van het docentenduo of trio.

De masterproef betreft een open-einde opdracht dwz dat de opdracht, het ‘wat’, gaandeweg wordt geformuleerd door de student. De student stelt zich hierbij kritisch op binnen de eigen discipline en de praktijk ervan. Hij/zij situeert zijn/haar werk bovendien in het actuele internationale discours van het vakgebied.

CONTEXT

Alledaagsheid en zorgende gebaren

Vanuit de thematische lijn 'Zorgende Ruimte' zoomen we in op **zorg en welzijn**. Deze begrippen worden vaak geassocieerd met medische en institutionele kaders terwijl ze in de kern betrekking hebben op ons dagelijks bestaan en handelen. In deze masterproef benaderen wij zorg als veel meer dan fysieke interventies van medische hulpverleners. Het idee dat 'zorgende handelingen' niet enkel plaatsvinden in een gespecialiseerde omgeving, maar net deel uitmaken van een dagdagelijks publieke en private omgeving is een belangrijk vertrekpunt. Enerzijds kunnen we oog hebben voor medische zorg-activiteiten die zich (deels) onttrekken uit het ziekenhuis (denk aan thuiszorg, mantelzorg, ambulante zorg, telezorg applicaties). Anderzijds, hanteren we brede definities van zorg en welzijn om aandacht te geven aan dagelijkse en 'kleine' hulpbehoeftes, zorggebaren en relaties (hulp met boodschappen doen, hulp bij huishoudelijke taken)

Zorgende behoeften dagen ons uit om creatieve oplossingen te creëren die de relatie tussen zorgverlener(s) en zorgvrager(s) ondersteunen en of verlichten. We richten ons zowel op het identificeren en begrijpen van zorgende behoeften als het aanreiken van ontwerp oplossingen. Het is vanuit de schaal van de interieurarchitectuur waar mens, handeling en ruimte samenkomen, dat ontwerpend onderzoek kan bijdragen tot het aanreiken van alternatieven.

Hoe kan er bewust omgegaan worden met de gevoeligheden van hoogsensitiviteit of autisme binnen de omgeving van een woning of klaslokaal, hoe kan een ruimte het leven met dementie positief beïnvloeden, hoe kan stilte en verstillingsdeel uitmaken van de publieke ruimte of kantooromgeving om welzijn in een stressvolle omgeving een plek te geven, hoe kan een lichamelijke beperking verlicht worden door een ruimtelijke interventie of aanpassing van de gebouwde omgeving. Het zijn maar enkele voorbeelden van hoe er **ruimte gemaakt kan worden voor zorgende gebaren**.

Wat is een zorgrelatie, wie is betrokken partij, wat is een zorgende ruimte en welke gebaren en handelingen vinden er plaats? Welke ruimtes, objecten, meubelen en systemen ontstaan wanneer we ernaar streven mensen te ondersteunen in hun fysiek en mentaal welzijn binnen een zorgrelatie?

Sprekende voorbeelden als de kortfilm 'Wiegbed' en ook het programma 'Team Scheire' laten zien dat deze thematiek actueel is en niet los te denken is van zijn dagelijkse gebouwde en materiële omgeving.

De specifieke wijze en openheid waarmee we naar onze omgeving en zorg kijken wordt gestuurd door twee onderstaande gedachten:

De ruimte wordt gemaakt door wat erin gebeurt

Dit is een gevestigd idee, gegroeid vanuit de culturele geografie en ontwikkeld door denkers zoals Lefebvre (1991) en Soja (1996). De ruimte kan begrepen worden als het resultaat van een diversiteit aan praktijken, activiteiten, relaties en interacties, die plaatsvinden tussen materiele en menselijke actoren. Deze bepalen vervolgens hoe een ruimte werkt, hoe die voelt en wat die betekent. Daarnaast worden ruimte en tijd aan elkaar gelinkt door beweging (Tuan, 1977). Daarmee is ruimte iets dat niet meer bestaat wanneer het leven eruit verwijderd wordt. Het zijn juist leven en gebruik die de ruimte bepalen. De ruimte wordt een plek doordat ze beleefd wordt.

Zorg en plaats komen samen tot stand

Algemeen wordt aanvaard dat de fysieke omgeving gezondheid en welzijn kan bevorderen. Of het nu gaat om een binnen- of een buitenruimte, plaats speelt hierin een actieve en productieve rol. Zorg die men ontvangt, zorg die men geeft maar ook de zorgen die mensen hebben zijn verstrengeld met plaats en een specifieke sociaal-maatschappelijke context. Zelfs als we kijken naar 'virtuele zorg' kunnen we ruimtelijke invloeden en implicaties verwachten voor leef- en werkomgevingen. Het ontwerpen van een kwalitatieve (interieur) omgeving of ruimtelijke interventie zal vertrekken vanuit deze plaatsgebonden realiteit en de nabijheid en de connectie van de interieurarchitect met menselijke en sociale aspecten.

OPDRACHT

Deze masterproef onderzoekt hoe d.m.v. ontwerpinterventies een zorgende relatie ondersteund kan worden.

1^e semester – olv Michiel Hutsebaut, Pleuntje Jellema

De student gaat in de eigen omgeving opzoek naar een zorg-relatie. Er wordt tijd en aandacht gegeven aan het observeren van de zorg-relatie en haar ruimtelijke aspecten. Er wordt 'data' verzameld om vervolgens in samenspraak met zorgvrager en zorggever (/betrokkenen) een probleem of uitdaging te formuleren (studio en intentieverklaring).

2^e semester – olv Geert Peymen, Pleuntje Jellema (theoretisch component)

De bevindingen uit het 1^e semester vormen het vertrekpunt voor het individuele masterproeftraject waarin ontwerpen als methodiek centraal staat. Het ontwerpproces heeft als doel te onderzoeken en te bevragen om te komen tot een ontwerpinterventie die afgetoetst wordt in en teruggekoppeld wordt naar de praktijk.

Naast het inhoudelijk luik wordt er ook verwacht een bewustzijn te ontwikkelen voor de eigen ontwerpvaardigheden. Dit vertaalt zich naar het formuleren van specifieke intenties m.b.t. de ontwerpaanpak.

De luisterende ontwerper

Ruimte ontwerpen voor zorgende gebaren vraagt een ontwerper met specifieke vaardigheden. Deze interieurarchitect heeft een belangrijke taak in een vroege ontwerpfase (en is niet enkel één die na afloop zorgt voor invulling). De ontwerper ontwikkelt een attentieve houding die stilte en traagheid toelaat. Deze houding vraagt een alertheid, een afwachtendheid om de stem van 'de ander' te erkennen en ruimte te bieden. Tegelijkertijd wordt van de ontwerper 'response-ability' gevraagd: de verantwoordelijkheid en reactie-vaardigheid om gepast te reageren. Deze insteek vertaalt zich binnen deze thematische lijn op 3 vlakken:

De ontwerper leert als 'team player' te **luisteren naar anderen**. Centraal staat het doel om samen te werken en in te spelen op een diversiteit aan actoren waar zij mee te maken krijgen tijdens een traject van ontwerp en realisatie. De interieurarchitect is de aangewezen tussenpersoon die contacten legt en faciliteert in een netwerk van collega-ontwerpers, opdrachtgevers, (toekomstige) gebruikers, aannemers, overheidsinstanties, enz. Het zoeken naar een gepaste manier om te communiceren met de betrokkenen over ontwerpideeën speelt binnen dit thema een belangrijk rol.

De ontwerper leert te **luisteren naar een plek** waarbij methodes worden aangereikt om te vertragen en rustig aanwezig te zijn. Vanuit een etnografische insteek wordt een onderzoekende houding wel gezien als een balans tussen participeren *en* observeren (Ingold, 2013). Het doel is om je tegelijkertijd actief en betrokken op te stellen (fysiek contact hebben, met alle zintuigen ervaren) *en* gefocust en met enige terughoudendheid zicht te houden op wat er gebeurt. Het vraagt tijd om een specifieke (ontwerp) context te leren kennen. Dit kan niet (enkel) van op afstand.

De ontwerper leert te **luisteren naar zichzelf**. Enerzijds, gaat het hier om een bewustzijn van het eigen lichaam ('*as first geographic scale*'), de zintuigen, het eigen kunnen, en het vermogen om als ontwerpen te reflecteren op de eigen rol/eigenheid en aanwezigheid in een samenhangende en afhankelijke wereld. Anderzijds, is de ontwerper na het doorlopen van de voorgaande oefeningen uitgerust om naar anderen te luisteren, om beroep te doen op anderen en voor anderen te ontwerpen.

PROCES/ TIMING

Het proces van deze materstudio laat openheid voor een persoonlijk onderzoek, ervaring en experiment.

Als leidraad worden een aantal fasen vooropgesteld waarlangs het proces zich dient te ontwikkelen. Elke fase en project zal gebruik maken van bewust gekozen methodieken.

Studio (semester 1)

Fase1: zoektocht naar een zorg-relatie uit je direct omgeving.

Fase2: observatie, registratie, analyse en terugkoppeling van de zorgrelatie en omgeving.

>>Fase 1-2 wordt gefinaliseerd in een intentieverklaring.

Masterproef (semester 2)

Fase3: ontwerpend onderzoek

Fase4: terugkoppeling van het ontwerp(onderzoek) in de praktijk

Fase5: reflectie van de terugkoppeling en het proces

Fase 3 -5 zal eindigen in de finale masterproef

Referenties

- Ingold, T. (2013). *Making: Anthropology, archaeology, art and architecture*. Routledge.
- Ivanova, D., Wallenburg, I., & Bal, R. (2016). Care in place: A case study of assembling a carescape. *Sociology of Health & Illness*, 38(8), 1336–1349. <https://doi.org/10.1111/1467-9566.12477>
- Lefebvre, H. (1991). *The production of space* (2nd ed.). Oxford: Blackwell.
- Soja, E. (1996). *Thirdspace: Journeys to Los Angeles and other real-and-imagined places*. Oxford: Blackwell.
- Tuan, Y.-F. (1977). *Space and place: The perspective of experience* (1. publ. in Great Britain). Arnold.

Inspiratie

- Future Architecture. (2021). *An Architecture of Chronic Illness*. www.youtube.com/watch?v=0rYC6sa9x5k
- Vaikla, I. (2018). *Wiegbed*. www.nuarchitectuuratelier.com/story/film-wiegbed/
- VRT programma 'Team Scheire' <https://www.vrt.be/vrtnu/a-z/team-scheire/>
- NU-architectuuratelier, Huis Perrekes (2017), <https://architectuurwijzer.be/een-zo-gewoon-mogelijk-huis-in-een-gewone-straat/>

Evaluatieprocedure

De masterproef heeft een gewicht van 25 studiepunten. Hij wordt individueel uitgewerkt, gepresenteerd en beoordeeld. De student wordt zowel op het proces als op het eindresultaat beoordeeld. De onderstaande procedure wordt gevolgd, behoudens wijzigingen naar aanleiding van Covid19 :

1. Evaluatie door de begeleidende docenten

15 studiepunten worden in de loop van het proces (tijdens semester 1 en 2) door het begeleidende docenten geëvalueerd. Hierbij worden het proces, het groepswerk (indien van toepassing), de voortgang, de intentieverklaring, de reflectienota, de procesbundel alsook het resultaat van de interne eindjury beoordeeld.

Bij de start van semester 2 stelt de student zijn intentieverklaring voor (hij of zij krijgt ofwel een groen, oranje of rood signaal van het docententeam).

2. Eindjury

De overige 10 studiepunten worden beoordeeld door een externe onafhankelijke eindjury. Deze jury bestaat uit minstens vier leden ,waarvan de meerderheid vreemd is aan de faculteit. De jury is interdisciplinair samengesteld zodat zowel academische expertise, als ervaring vanuit de beroepswereld van de interieurarchitect vertegenwoordigd is.

De leden van de eindjury zijn ertoe gehouden om loyaal de voorgeschreven eindtermen van de masterproef als uitgangspunt van evaluatie en quotatie te nemen. Zij worden vooraf mondeling of schriftelijk geïnformeerd over de inhoud van het project, de evaluatiecriteria en de criteria waaraan de componenten moeten voldoen.

Iedere jury wordt begeleid door een docent uit het eigen korps. Deze docent vertegenwoordigt de faculteit, let op de gelijkwaardige quotering, rekening houdend met alle beoordelingscriteria, en op de eerlijkheid van het verloop. Deze docent neemt een neutrale en objectieve houding aan en mengt zich niet in de inhoudelijke discussie, maar enkel - indien nodig - in de formele discussie. Deze vertegenwoordiger heeft niet geparticipeerd aan de masterproef van de studenten die voor deze jury moeten presenteren.

Per student wordt 30 minuten voorzien voor het mondeling verdedigen van de masterproef. De student heeft 20 minuten om zijn presentatie te houden. Er zijn 10 minuten om vragen te beantwoorden.

De student besteedt op de jury aandacht aan de opgave, de observaties of het veldwerk, de onderzoeksvraag, het project en de interactie met de theorie. De student illustreert de

verschillende aspecten (visie, strategie, methodiek, deelresultaten, resultaat,...) die hij/zij heeft omschreven in de reflectienota en belicht het uitgewerkt ontwerp.

Gezien de complexe organisatie dient de opgegeven timing strikt te worden gevolgd.

Regels voor de mondelinge presentatie van de masterproef:

- Bij het presenteren tijdens de jury wordt van de student verwacht dat hij/zij de masterproef aan de hand van de relevante grafische, ruimtelijke en schriftelijke documenten verbaal kan expliciteren en verdedigen.
- De projectbundel dient ter inzage aan de juryleden gegeven te worden, in functie van o.a. de nabespreking.

Opmerkingen:

- De student dient ten minste 80% van de contacturen aanwezig te zijn en actief deel te nemen aan de onderwijsactiviteiten. Indien de student niet voldoet aan deze voorwaarde wordt hij niet toegelaten tot het examen.

- Indien een student een ondubbelzinnig vastgelegde en gecommuniceerde inleveringstermijn niet respecteert, wordt het werkstuk als niet-ingeleverd beschouwd. De student krijgt voor deze (deel)opdracht NA (= niet afgelegd). Deze regeling geldt voor alle vormen van in te dienen werkstukken. Alle werkstukken worden zoals bepaald, persoonlijk of via Toledo, overhandigd aan de examinator.

- Indien de student door overmacht niet aanwezig kan zijn op het indienmoment of de evaluatie dient de student in elk geval zijn werkstuk - op het voorziene indienmoment en in de toestand waarin het zich dan bevindt - in. Hij laat het werkstuk indienen door een derde tegen ontvangstbewijs of hij stuurt het werkstuk - of foto's ervan - digitaal via e-mail naar de titularis. Het ingediende geldt als beeld van de toestand van het werk op dat moment.

Output, deadlines en vormvereisten

De eindresultaten van de masterproef worden ingediend onder de vorm van een projectbundel.

De projectbundel van de masterproef vormt een coherent geheel. Alle gegevens die essentieel zijn voor het project, worden hierin samengebracht. Het project zelf wordt onderbouwd door duidelijke referenties aan de geconsulteerde bronnen en aan de wijze waarop deze werden ingezet. Een correcte bronvermelding van tekst en beeld is van uitzonderlijk belang. Het gaat zowel om intellectuele eerlijkheid (respect voor het intellectuele eigendom van anderen), als om een indicatie van de inspanningen die de

student zich getroost heeft om zijn betoog/ontwerp te documenteren. Tenslotte biedt de bronvermelding aan de lezer tal van aanknopingspunten voor verdere lectuur. De KULeuven voert de strijd tegen plagiaat hoog in het vaandel. *(Het is belangrijk dat je van elk idee, afbeelding of citaat dat je van iemand anders leent, duidelijk vermeldt waar het vandaan komt. Doe je dat niet, dan pleeg je plagiaat – een vorm van ‘intellectuele diefstal’ die gesanctioneerd wordt!*

Alle masterproeven worden automatisch gescreend op plagiaat door de Turnitin software.) <http://arch.kuleuven.be/startenaandefaculteit/goedomweten/authenticiteit-plagiaat>

De projectbundel moet logisch opgebouwd worden. Het verloop van het effectieve ontwerpproces is niet noodzakelijk de meest aangewezen structuur voor de opbouw van de bundel. De lay-out van de bundel is grotendeels vrij, maar moet onderstaande elementen bevatten.

STRUCTUUR PROJECTBUNDEL

1. Titelpagina

- titel van het project (met vermelding ‘masterproef’)
- naam van de student
- naam van de begeleidende atelieroepdocent(en)
- academiejaar en datum publicatie
- campus: Brussel of Gent
- naam van de opleiding: Master Interieurarchitectuur.
- naam en logo van KULeuven, Faculteit Architectuur.
- op alle volgende pagina’s: paginanummer, naam van de student en van het project (voor de identificatie bij kopiëren)

2. Inhoudstafel

De inhoudstafel toont de algemene structuur aan van de bundel.

3. Reflectienota

In de reflectienota wordt toelichting gegeven bij de onderzoeksvraag en het kader waarbinnen wordt gewerkt. Hierbij wordt verwezen naar het studiemateriaal en de basisinformatie over de behandelde probleemstelling of thematiek. Vervolgens verduidelijkt de student zijn/haar visie en standpunt ten aanzien van de onderzoeksvraag, op zowel theoretisch, ontwerpmatig als technisch vlak. Welke doelstellingen worden vooropgesteld? Wat zijn de gehanteerde basisconcepten? De uiteindelijke inzichten en het resultaat worden omschreven.

In deze tekst verduidelijkt de student ook de ingenomen positie t.o.v. de eigen discipline en praktijk. Hoe positioneer ik mijn ontwerp/onderzoek binnen de discipline en het theoretische discours?

Het is evident dat deze visietekst een combinatie is van beeld en woord en als één coherent geheel functioneert. Dit kan worden opgevat als een paper van 3000 tot 7000 woorden.

4. Uitgewerkt ontwerp

In dit deel wordt het ontwerp en de uitwerking ervan voorgesteld. De student hanteert notitiesystemen en conventies die gebruikelijk zijn in het vakgebied. Elk docententeam specificeert welke documenten de student zeker moet aanleveren. Schema’s, kaarten en plannen moeten steeds leesbaar en visueel aantrekkelijk zijn. Ook hier moeten beeld en tekst interactief samenwerken.

5. Bronvermelding en bibliografie

Een masterproefproject moet onderbouwd worden met studie van (vak)literatuur en andere informatiebronnen. Nauwkeurige verwijzing naar deze bronnen (tekst, ontwerp, beeld, boek, tijdschrift, website, blog...) maakt een belangrijk deel uit van de professionele aanpak. De bronnen moeten in de bibliografie helder en gestructureerd opgelijst worden. Hierbij moeten ALLE relevante gegevens vermeld worden die nodig zijn om een bron opnieuw te kunnen raadplegen. Voor een correct gebruik van referenties zie de cursus *onderzoeksmethodologie*.

6. Samenvatting

Het volledige project wordt krachtig samengevat op twee pagina’s (pdf-formaat).

INDIENMODALITEITEN

- De projectbundel zal uitgewerkt worden op het genormaliseerde formaat A4 (portret of landschap) of A3.
- De student levert onmiddellijk na de externe jury één gebundeld exemplaar in bij de vertegenwoordiger van de faculteit in de jury. Dit exemplaar kan hetzelfde exemplaar zijn dat gebruikt eerder gebruikt werd voor de interne presentatie. Indien gevraagd, dient de student documenten en/of installaties en/of maquettes toe te leveren voor de eindejaarstentoonstelling.
- Voor het archief van de KULeuven, Faculteit Architectuur wordt tevens een digitale versie van de projectbundel ingediend. Uiterste indiendatum en digitale locatie worden tijdig meegedeeld via TOLEDO. Het indienen van deze documenten is een voorwaarde om aan de jury te mogen deelnemen.

BIJKOMENDE VUISTREGELS

- Al het aangeboden materiaal moet getuigen van een wetenschappelijke benaderingswijze, onderbouwing en uitwerking.
- Op alle losse onderdelen (tekeningen, maquettes, enzovoort) dient duidelijk te worden genoteerd (eventueel aan de hand van zelfklevende etiketten): naam, opleiding, academiejaar, atelierdocenten, titel masterproef en e-mailadres (bij voorkeur een e-mailadres dat ook na het afronden van de studie in werking is).
- De projectbundel moet zo opgesteld worden dat het ook zonder de mondelinge toelichting van de student leesbaar en begrijpelijk is (tekst, legendes, verwijzingen, enz.).
- Er wordt verwacht dat de student de vakspecifieke rapporteringvereisten op academisch niveau beheerst, met name een objectieve wetenschappelijke schrijfstijl, duidelijke structurering, logische opbouw en staving van de argumentatie, correcte spelling en zinsbouw, verzorgde lay-out.